

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

Způsoby trávení volného času dětí předškolního věku v Praze 10

Bakalářská práce

Autor: Eliška Vernerová
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na
výchovnou práci v etopedických zařízeních
Vedoucí práce: Mgr. Alena Knotková

Hradec Králové

2020

Zadání bakalářské práce

Autor: Eliška Vernerová

Studium: P17K0260

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních

Název bakalářské práce: **Způsoby trávení volného času dětí předškolního věku v Praze 10**

Název bakalářské práce A): The ways pre-school children spend their free time in Prague 10

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá volnočasovými aktivitami dětí předškolního věku v městské části Praha 10. Cílem práce je zjištění, jakými způsoby tráví daná věková kategorie svůj volný čas, a porovnání, kolik svého volného času stráví v zájmovém zařízení oproti aktivně strávenému času s rodinou. Teoretická část je zaměřena na vymezení základních pojmů jako je volný čas nebo dítě předškolního věku. Výzkumná část bude realizována na základě kvantitativní strategie pomocí dotazníkového šetření určeného pro rodiče předškolních dětí.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Alena Knotková

Oponent: Mgr. Jakub Holeček

Datum zadání závěrečné práce: 6.11.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Podpis autora

Poděkování

Chtěla bych poděkovat paní Mgr. Aleně Knotkové za její ochotný přístup, vstřícnost a cenné rady, které mi poskytla při zpracování bakalářské práce.

Anotace

VERNEROVÁ, Eliška. *Způsoby trávení volného času dětí předškolního věku v Praze 10*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 45 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá způsoby trávení volného času dětí předškolního věku v Praze 10. Cílem práce je zjistit jakými způsoby tráví daná věková kategorie svůj volný čas a porovnání, zda tráví více času s rodinou anebo spíše v zájmových zařízeních. Teoretická část vychází z odborné literatury a charakterizuje dítě předškolního věku z hlediska vývoje, dále vymezuje volný čas, druhy zájmových zařízení a popisuje možnosti trávení volného času v rodině. Poslední tématem je stručná analýza prostředí Prahy 10 a krátký souhrn nabídek zájmových organizací.

Praktická část se věnuje výzkumnému šetření a interpretuje získaná data. Výzkum byl uskutečněn pomocí dotazníku, který byl určen pro rodiče dětí od 3 do 6 let, kteří navštěvují mateřskou školu v Praze 10.

Klíčová slova: dítě předškolního věku, volný čas, zájmová činnost

Annotation

VERNEROVÁ, Eliška. *The ways pre-school children spend their free time in Prague 10*. Hradec Králové: Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2020. 45 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis deals with the ways of spending free time of preschool children in Prague 10. The aim of this work is to find out in what ways the given age category spends their free time. Also, by comparing whether children spend more time with their family or rather in leisure facilities. The theoretical part is based on literature and characterizes a pre-school child as seen by developmental psychology, further defines leisure time, types of leisure facilities and describes the possibilities of spending leisure time in the family. The last topic is a brief analysis of the Prague 10 district and a short summary of interest organizations offers.

The practical part is devoted to the research and interprets the collected data. The research was carried out by means of a questionnaire intended for parents of children from 3 to 6 years old who attend kindergarten in Prague 10.

Keywords: child of preschool age, Leisure time, leisure activity

Obsah

Úvod	8
1 Charakteristika dítěte předškolního věku	9
1.1 Specifika vývojového období.....	10
1.2 Hra v předškolním období.....	12
2 Vymezení volného času	15
2.1 Zájmová činnost u dětí předškolního věku	16
2.2 Rodina a volný čas dětí.....	19
3 Možnosti trávení volného času dětí v Praze 10	22
3.1 Zájmová střediska pro děti předškolního věku v Praze 10	23
4 Výzkumné šetření	26
4.1 Cíle výzkumu	26
4.2 Hypotézy	26
4.3 Výzkumný soubor	27
4.4 Metody šetření.....	27
5 Výsledky šetření	29
5.1 Vyhodnocení hypotéz a shrnutí výsledků	37
Závěr	41
Seznam použitých zdrojů	42
Přílohy	46

Úvod

Bakalářská práce se zaměřuje na způsoby trávení volného času předškolních dětí v Praze 10. Volný čas předškolních dětí je dnes aktuální téma. Můžeme pozorovat, že v posledních letech se stále zvyšuje zájem rodičů o organizované zájmové činnosti již pro mladší děti. V dnešní době mají děti možnost začít navštěvovat zájmový kroužek mnohem dříve, než tomu bylo kdy jindy. Větší poptávka může být zapříčiněna narůstající pracovní vytížeností rodičů, kteří se snaží zabezpečit smysluplné trávení volného času jejich dětí. Motivací k této práci bylo zjistit, čemu se děti věnují po tom, co odejdou z mateřské školy domů, kolik jim zbývá volného času a jak ho naplňují. Další téma se soustřeďuje na to, jakým činnostem se věnují děti s rodiči a co dělají nejraději samy ve volném čase. Vzhledem k popularitě volnočasových zařízení se práce zaměří také na to, jak často navštěvují zájmové kroužky. Cílem je tedy zjistit, jakými způsoby tráví daná věková kategorie svůj volný čas a porovnání, zda tráví více času svou vlastní činností a nebo spíše v zájmovém zařízení.

První část práce je opřena o analýzu odborné literatury dané problematiky. Tématu volného času se u nás věnují například autoři B. Hájek (2008), Z. Hofbauer (2004) nebo J. Pávková (2002). První kapitola je zaměřena na téma období předškolního věku, které je vymezeno z hlediska vývoje fyzického, psychického, emočního a sociálního. Druhá kapitola se věnuje pojmu volný čas a jeho propojení s organizovanými zájmovými aktivitami vhodnými pro předškolní děti. Následuje zaměření na volný čas a rodinu z pohledu dnešní doby. Na to navazuje třetí kapitola s krátkou analýzou prostředí Prahy 10, kde je i zahrnutý stručný přehled možností ke společnému trávení volného času a ukázkou nabídky volnočasových zařízení, která se v dané oblasti nacházejí.

Druhá část práce představí výzkumné šetření, které je vytvořeno na základě teoretické části. Výzkum je zaměřen na volný čas předškolních dětí v Praze 10. Cílem je zjistit, jak děti ve věku od tří do sedmi let tráví nejčastěji volný čas, jaká je v něm úloha rodiče a v jaké míře navštěvují zájmová zařízení. Ke zjištění je zvolena kvantitativní metoda za pomoci dotazníkového šetření.

1 Charakteristika dítěte předškolního věku

Předškolní období bývá vymezováno mezi 3. a 6. rokem života. Čas, kdy dítě od 3 let může začít docházet do mateřské školy a připravovat se na školní docházku. Během toho prochází procesem určitého osamostatňování od matky. Zpravidla je toto období ukončeno nástupem do první třídy základní školy. Pokud ovšem dítě má odklad školní docházky, lze do této věkové kategorie zařadit i děti 7leté.

Autoři věkové vymezení uvádějí podle různých kritérií. Vágnerová (2012) vymezuje dítě předškolního věku od 3 let do zhruba 6 let, kdy je toto období spíše ukončeno především sociálně, nástupem do školy. Dále charakterizuje předškolní období jako „*věk hry a přípravy na školu*“ a s ohledem na vývoj vztahu k ostatním, také jako období, kdy se dítě připravuje na život ve společnosti. Zatímco Langmeier (2006, s. 87) na období pohlíží v širším slova smyslu a charakterizuje jej jako období od narození dítěte až po jeho vstup do školy, ale zároveň poukazuje i na to, že batole má jiné potřeby než šestileté dítě a je potřeba toto oddělovat. Čačka (2000) zohledňuje celé období jako rané dětství, tedy od narození do 6 let. Předškolní věk vnímá jako poslední stádium tohoto období a to mezi 4. – 6. rokem života dítěte. Stejně tak to vnímá i Koťátková (2014). V obecné rovině vymezuje dítě od 3 do 6 let, protože dítě v tomto věkovém rozmezí je chápáno jako utvářející se osobnost a stává se objektem zájmu specializovaných disciplín z oblasti pedagogiky či psychologie. Šimíčková – Čížková (2008) uvádí začátek období mezi 3. a 4. rokem, kdy dítě nastupuje do mateřské školy a jako ostatní autoři konec období zařazuje okolo 6 let věku, kdy nastupuje do základní školy. Z hlediska institucionálního zařazení Průcha (2013) upozorňuje, že v rámci institucí bývá používáno ještě členění na mladší děti, předškoláky (děti v posledním roce před nástupem na povinnou školní docházku) a děti s odkladem školní docházky.

Všichni se ale shodují, že předškolní věk je plný fantazie, her a velkých vývojových mezníků, změn v psychice dítěte i jeho sociálním a emočním vývoji. Každé dítě je jiné, jinak rychle si osvojuje nové poznatky a získává zkušenosti. Pokroky a správný vývoj dítěte se dají pozorovat v několika oblastech, avšak neměli bychom zapomínat, že každé dítě je jedinečné a vyvíjí se zcela individuálně.

1.1 Specifika vývojového období

„Každý uzná, že fyzicky je předškolní dítě jiné než desetiletý školák, odlišnost jejich psychických výkonů však již nepovažují mnozí lidé za stejně samozřejmou a nezřídka je pak přetěžují“ (Čačka, 2000, s. 54)

Předškolní období má své specifické rysy, které se mnohdy už v životě jedince neopakují. Dítě prochází v době mezi 3. až 6. rokem velkými vývojovými změnami. Vágnerová (2012) nebo Čačka (2000) rozdělují tyto změny během vývoje do čtyř základních oblastí.

Fyzický vývoj

Základní kategorií, ve které můžeme pozorovat změny v tělesném vývoji, je oblast fyzická. Na začátku období má dítě spíše batolecí rysy, které se postupně proměňují v důsledku růstu těla. Později se rozvíjí svalstvo a dochází k osifikaci kostí. (Hájek, 2008)

Nedílnou součástí fyzického vývoje je rozvoj hrubé a jemné motoriky. V hrubé motorice můžeme pozorovat, jak u dítěte dochází k jistějšímu kroku a běhu, či zlepšenému překonávání různě obtížných překážek. S tím úzce souvisí rozvoj jemné motoriky. Ta je potřebná například k samostatnosti, sebeobsluze, kreslení, modelování nebo při hře s nejrůznějšími hračkami a následně k učení psaní.

S jemnou motorikou se pojí i téma kresby. Vývoj kresby je závislý na zrání dítěte. *„Podobnost kresby a zobrazovaného objektu je závislá na dosažení potřebné úrovně celého komplexu schopností a dovedností (motorika, senzomotorická koordinace, poznávací procesy atd.).“ (Vágnerová, 2012)* Dítě kresbou vyjadřuje svoje pocity a ztvárňuje vlastní fantazii.

Kognitivní vývoj

Vývoj kognitivních neboli poznávacích procesů zahrnuje vnímání, paměť, pozornost, představivost, myšlení a také řeč. Všechny tyto složky se vyvíjí v předškolním věku velmi intenzivně. Jejich vývoj je závislý na dozrávání centrální nervové soustavy a na vyzrálости osobnosti jedince a jeho zkušenostech. Při soustavném celkovém rozvíjení dochází ke zkvalitňování jednotlivých funkcí.

Vnímání se nejvíce projevuje skrze aktivní činnost samotného dítěte. Je celistvé, nerozlišuje detaily a zaměřuje se spíše na celek. Dítě je orientované převážně na to, co ho subjektivně zaujme, čímž se projevuje jeho egocentričnost. (Čačka, 2000)

Paměť je na začátku období mimovolná, ke konci začíná být úmyslná, ale pořád se jedná spíše o paměť mechanickou. Čačka (2000) zdůrazňuje takzvané „*úmyslné vštěpování*“, které je důležité hlavně na konci předškolního období, kdy si děti musí samy něco zapamatovat. Pokud tento návyk nemají, mohou mít později problémy ve škole.

S pamětí souvisí i pozornost. Slouží k tomu, abychom si dokázali ze všech podnětů vybrat ty důležité pro nás. Na děti dnes působí více podnětů a informací, než kolik jsou toho schopny zpracovat, proto je důležité, aby se děti naučily koncentrovat. Pozornost se vyvíjí od nestálé až po úmyslnou, dítě je schopno se soustředit i po delší časový úsek. (Otevřelová, 2016)

Představivost a fantazijní představy jsou typické znaky předškolního věku. Odráží se především ve hře, kresbě, řeči nebo pohádkách. Dítě si pomocí představ vysvětluje realitu, přičemž ty mohou být na tolik živé, že není schopno odlišit realitu od fantazie. To se děje z důvodů nerozděleného vnímání „*Já a svět*“. Fantazie totiž ještě není korigována kritickým myšlením. (Vágnerová, 2012)

Jedna z nejdůležitějších oblastí je myšlení. V průběhu vývoje dochází k velkým změnám. Stále je velmi egocentrické a z předpojmového se stává názorné. To je založené na hledání vnějších podobností, objevují se prvky syntézy, analýzy či srovnávání. Dětské myšlení má svá specifika, která se většinou koncem předškolního období utlumují. Jedná se o kognitivní egocentrismus, kdy dítě má nižší míru schopnosti pochopit, že i ostatní lidé mají svá stanoviska. Magičnost, to je přesvědčení dítěte, že vlastním slovem nebo představou může ovlivnit věci kolem sebe. Mezi poslední řadíme antropomorfismus, v tomto případě přisuzuje lidské vlastnosti neživé věci. (Čačka, 2000)

Myšlení a poznávání je úzce propojené s řečí. Řeč je na začátku období obsahově menší než na konci. Dítě má napřed menší slovní zásobu, ve třech letech zná zhruba 1000 slov a v šesti letech už umí zhruba 3000 slov, avšak rozumějí i dalším tisícům slovům. Celková mluvnická skladba je mnohem lepší. Tu se děti nejlépe učí nápodobou. (Čačka, 2000) V řeči předškolního dítěte můžeme nalézt ještě „*egocentrickou řeč*“. Jedná se o řeč, která není určena jiným osobám, ale pouze pro dítě samotné. Komentuje si tak různé činnosti a nemusí se ohlížet na obsah a strukturu, jako kdyby dítě mluvilo s dospělým. (Vágnerová, 2012)

Emoční a sociální vývoj

Emoční a sociální vývoj je další důležitou oblastí ve vývoji předškolního dítěte. Emoční prožívání se stává stabilnějším a vyrovnanějším. Silné emoce dítě prožívá skrze konkrétní činnost. Během vývoje ustupují negativní projevy jako vztek a zlost, ke konci období jsou reakce dítěte spíše více pozitivní, než negativní a celkově se stávají klidnějšími v závislosti na vyzrání jejich centrální nervové soustavy. (Šimíčková – Čížková, 2008)

Sociální vývoj probíhá v rámci socializace. Jedna z nejdůležitějších fází v životě předškoláka se koná mimo rodinu. Dítě přichází do styku s jinými lidmi a nachází se v nových rolích a učí se novým dovednostem, které jsou nezbytné pro jeho budoucí život. Ovšem každé dítě pochází z jiné rodiny, kde panují různé podmínky a styly výchovy, které se podepisují na celkovém rozvoji osobnosti. Stále jsou pro něj primární rodinné citové vazby, nicméně v průběhu vývoje je už schopné se na určitý čas odloučit od rodičů. Mnohdy v tomto období přichází prvně do kolektivu, kde poznává nové role nebo komunikuje s ostatními členy a dospělými. (Otevřelová, 2016)

1.2 Hra v předškolním období

Děti předškolního věku mají velkou potřebu být aktivní, něco poznávat, učit se novému a nejvíce svého času by měly trávit hrou. Skrze hru dítě poznává sebe, ostatní a svět. Je to hlavní činnost tohoto období, která je plná fantazie a představivosti. Dítě ve hře může prožívat reálný život podle svých schopností. Což znamená, že se ve hře odráží jeho chápání a porozumění prostředí, které ho obklopuje.

Langmeier (2006) definuje hru jako fyzickou nebo psychickou činnost, která přináší dítěti uspokojení sama o sobě, bez nějakého vnějšího cíle, ať je pro jedince příjemná či nepříjemná. Suchánková (2014 s. 10) též poukazuje na smysl samotné hry před plněním cílů a vyznačuje ji určitými znaky jako jsou „*spontánnost, vnitřní svoboda a svobodná volba, smysluplnost, samoučelnost, zaujetí, duševní pravidla, přijetí role, nápaditost a nestresující stav mysli.*“ Vágnerová (2012) ve hře shledává uplatnění fantazie a představivosti, kdy si jedinec může pomocí nich vysvětlovat realitu a věci, kterým neporozuměl a jsou pro něj těžko uchopitelné. Předškolní období můžeme nazvat věkem hry, vzhledem k tomu, že v žádné jiné vývojové etapě není hra tak intenzivní.

Rizikem pro volnou hru může být velká organizovanost času dětí a vytváření ideálního prostředí pro jejich rozvoj na úkor samostatnosti a tvořivosti. Dětem je organizován čas bez jejich vlastního úsilí, jsou jim nabízeny činnosti a nemusí se rozhodovat podle svého. Prostor, ve kterém se nachází je téměř dokonalé, plné atraktivních hraček a pomůcek, tudíž není podněcováno k tvořivosti a je utlumena vlastní aktivita dítěte.

Vývoj hry

Dětská hra prochází vývojem a má svá specifika. Čačka (2000, s. 84–85) nejprve vymezil „*samostatné hry*“ do nichž spadá *symbolická hra* – v té si dítě může přizpůsobit realitu k jeho potřebám a přáním (například krabice od bot může představovat autobus), dále tam patří „*tematická hra na něco*“, v které si dítě osvojuje různé role, řeší konflikty a situace, jež by jinde nemělo možnost prožít. Suchánková (2014) doplňuje, že ve třech letech není námětová hra natolik rozvinutá jako později. Nejdříve dítě ztvárňuje jeden, pro něj hlavní znak, později přidává další a začíná k tomu potřebovat i více předmětů. Nejčastějšími zobrazovanými tématy jsou běžné příběhy ze života – rodina, nákup v obchodě nebo také pohádky a fiktivní příběhy. Poté následuje fáze „*paralelních her*“, ty jsou typické pro mladší děti, když si hrají pouze vedle sebe. Ke konci předškolního období lze u dětí pozorovat hru „*společnou*“, děti mají stejné téma a hrají si spolu. Posledními typy jsou hry „*kompetitivní*“ (soutěživé) a „*kooperativní*“, kdy se každý člen vyznačuje již svým osobitým podílem. (Čačka, 2000)

Typy her

Hru lze klasifikovat podle několika různých kritérií. Dále budou uvedena pro názornost jen některá. Dělení podle forem uvádí například Langmeier (2006, s. 101):

- *Funkční či činnostní*, které jsou zaměřené na procvičování tělesných funkcí
- *Konstruktivní či realistické* – děti se věnují konstruování z různých materiálů
- *Iluzivní* – běžné předměty se stávají tím, čím děti chtějí a přejí si
- *Úkolové* – hra v sociálních rolích, které samo dítě ještě nemůže zastávat

Dělení podle druhu aktivity, které uvádí Opravilová (2004):

- *Hry napodobovací* zahrnují výše zmíněné hry námětové a jsou plné příběhů ze života dítěte

- *Hry dramatizující* - pomocí nich mohou děti hledat řešení problémů, prožívat a vytvářet názor k předkládaným situacím
- *Hry fiktivní* - v nich lze měnit skutečnost za fikci a jsou úzce spjaté s hrami námětovými
- *Hry konstruktivní* jsou následovníky her manipulativních, které vedou k vytvoření konkrétního výtvoru

Příčemž Kořátková (2005) doplňuje navíc ještě dva druhy aktivit:

- *Hry pohybové*, které pomáhají osvojovat a upevňovat si tělesné dovednosti
- *Hry sociální* naplňují potřebu partnera ke hře a jejím vrchole je hra kooperativní

Čas předškolních dětí pro hru

Jak již bylo řečeno, hra je nejdůležitější činností dítěte předškolního věku. Přesto by se dalo říci, že dnešní děti nemají k dispozici mnoho času na volnou hru. Jejich čas je převážně rozdělen na pobyt v předškolním zařízení a na dobu, kterou tráví v zájmovém kroužku. Na Pedagogické fakultě UK v Praze byl v rámci výzkumu „*Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání*“ realizován výzkum, který mapoval, jakým zájmovým aktivitám se věnují děti předškolního věku. Pomocí rozhovoru byli vyslechnuti rodiče 270 dětí a bylo zjištěno, že po odečtení času stráveného v mateřské škole, zájmových kroužcích a fyziologických činnostech, zbývá dětem na volnou hru v běžném týdnu zhruba 2–3 hodiny. V tomto čase jim rodiče nejčastěji dopřávají prostor na sledování televize a hraním na počítači. (Kropáčková, 2008)

Shrnutí

První kapitola se zabývá charakteristikou období předškolního dítěte. Věk dítěte se nejčastěji vymezuje mezi třetím až šestým rokem života. Považujeme ho za ukončený nástupem do základní školy. Je to období plné fantazie, her a osamostatňování se v rámci docházky do mateřské školy. Odehrávají se zásadní vývojové změny po stránce fyzické, psychické, sociální a emoční. Pro děti v tomto věku je nejdůležitější hra. Pomáhá dítěti zprostředkovat a pochopit reálný svět. Může nabývat různou podobu podle vyzrálosti jedince. V dnešní době může být volná hra ohrožena a to přemírou organizovanosti volného času.

2 Vymezení volného času

Volný čas je doba, kterou mnozí mohou chápat jinak. Pro někoho je to čas pohody, klidu, nic nedělání a pro někoho to naopak může znamenat příležitost pracovat na sobě či se podílet na vytváření kulturního prostředí kolem nás. Je to doba spojená s odpočinkem a relaxací, která nastává po povinnostech.

V *Pedagogickém slovníku* (Průcha a kol., 2003) vymezuje Slepíčková volný čas jako „čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstává z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku)“ (Slepíčková, 2003, in Průcha a kol., 2003, s. 274). Lze najít i jinou definici volného času, zaměřenou spíše na pozitivní prožitek člověka z činnosti od Pávkové a kol. (2002, s. 13), která charakterizuje volný čas jako dobu, „kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.“. Hofbauer (Hofbauer a kol., 2008, s.10) rozděluje čas na *pracovní a vázaný*. Pracovní čas je doba, kdy se věnujeme profesi či škole a čas vázaný zahrnuje fyziologické potřeby, chod rodiny, péči o děti a jiné mimopracovní povinnosti. Volný čas je tedy doba, která nastane po splnění těchto povinností a má charakter odpočinku, zábavy, rozvoje zájmové sféry, zlepšování své kvalifikace nebo účasti na veřejném životě. Z čehož vyplívají i funkce volného času, což je odpočinek, regenerace a prostor pro rozvoj osobnosti.

Volný čas u dětí a mládeže má svá specifika a podstatnou úlohu. Jeho obsah by měl odpovídat věkovým a individuálním zvláštěstím. Děti školního věku tráví volný čas jinak než děti předškolního věku. Spousta (1994) rozděluje čas dítěte školního věku na povinnosti a volnočasové aktivity, zatímco u dítěte předškolního věku je převážně vyplněn hrou. Jeho povinnosti jsou obvykle dány časovými možnostmi života rodiny, jako například délka pobytu v mateřské škole. V předškolním věku je důležité, aby dítěti organizovali volný čas rodiče a to zejména z důvodu, že dítě ještě nemá vyvinuté časové vnímání a neumí plánovat. Druhým důvodem je pozitivní utváření návyků ke trávení volného času, které si později přenesou do dospělosti. S ohledem na věk a vyspělost by měli vést rodiče dítě k diskusi o náplni jeho volného času.

Realizace vhodných činností má pozitivní dopad na děti a mládež zejména v procesu socializace. Organizované volnočasové aktivity mají také preventivní charakter, kdy pomáhají předcházet negativním jevům ve společnosti a podporují zdravý životní styl.

2.1 Zájmová činnost u dětí předškolního věku

Děti předškolního věku by většinu svého volného času měly trávit hrou, která je pro toto období nejpřírodnější. Přesto se můžeme setkat s širokou nabídkou volnočasových zařízení. Hájek (2008) poukazuje na fakt, že oproti předchozím dobám rodiče předškolních dětí mnohem dříve vyhledávají organizované zájmové činnosti a díky tomu děti přicházejí k možnosti poznávat nová prostředí nebo navazovat kontakt s dalšími dospělými či vrstevníky.

Zájmové činnosti by měly být všestranně rozvíjející, přiměřené věkovým zvláštnostem a schopnostem, které zaujmou pozornost a budou přinášet radost a potěšení. Mělo by při nich docházet k relaxaci a odpočinku, přičemž by neměla být opomíjená dobrovolnost.

Zájem lze definovat jako „získaný motiv, který se projevuje kladným emočním vztahem člověka k určité skutečnosti a určitému druhu činnosti... Projevuje se soustředěním pozornosti na předmět zájmu, realizací příslušné činnosti, uspokojením z ní a nelibostí při omezování takové činnosti.“ (Čáp, 2001, s. 327)

Cílem těchto zájmových činností by mělo být vhodně podněcovat, podporovat a rozvíjet samostatnost, tvořivost a zdravou společenskou aktivitu, čímž vede všechny účastníky k utváření jejich okolního prostředí. Zároveň také působí na celou osobnost a mají vliv na motivaci a socializaci účastníků. (Hájek a kol., 2008, s. 164)

Na začátku se zájmy tvoří spíše povrchní a labilní, typická je jejich různorodost. Děti zkoušejí svoje schopnosti, a proto mají potřebu toho vyzkoušet co nejvíce. Oblíbenými mezi předškolními dětmi jsou především činnosti pohybové, odkazující na jejich větší potřebu pohybu. (Pávková, 2014)

Se zájmovou činností je úzce spojen pojem výchova mimo vyučování, jíž se zabývá pedagogika volného času. Pávková (2002) jí vymezuje jako výchovu, která probíhá mimo povinné vyučování, bez vlivu rodiny, institucionálně zajištěnou, uskutečňující se zejména ve volném čase. Řízené vedení organizovaných činností je cesta k vyplnění volného času, které přináší pozitivní výsledky ve vývoji člověka. To se vykonává skrze plně organizované kroužky, kluby, oddíly, kurzy, anebo jako volná sdružení, mezi něž řadíme sběratele nebo fan kluby. Každá tato skupina má svoje specifika, strukturu a formy uskutečňování.

Formy trávení volného času

Vyhláška 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání vymezuje obsah, rozpětí činností, jejich organizaci a okolnosti provozování. Podle ní lze zájmové vzdělávání u dětí uskutečňovat zejména těmito formami:

- a) ***příležitostnou výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tematickou rekreační činností***
– Provádí se pomocí příležitostných akcí, které mají výchovný nebo vzdělávací charakter. Příležitostná činnost může mít podobu výletu, soutěže, exkurze, turnaje nebo besedy.
- b) ***pravidelnou výchovnou, vzdělávací a zájmovou činností*** – Jedná se o pravidelné docházení do klubu, oddílu, kroužku, souboru nebo kurzu.
- c) ***táborovou činností a další činností spojenou s pobytem mimo místo*** – Ta je uskutečňována v době školních prázdnin. Může být různého charakteru a zaměření.
- d) ***individuální prací*** – Ty jsou určeny především pro talentované jedince.
- e) ***využitím otevřené nabídky spontánních činností***

Typy zájmových činností

Dnes můžeme nalézt velkou nabídku zájmových činností. Každý obsah je zacílen na jinou oblast v utváření osobnosti. Zájmové činnosti je možné dělit podle několika kritérií. Hájek (2008) i Pávková (2002) uvádějí tradiční dělení podle obsahu. K nim řadíme činnosti společenskovední; pracovně-technické; přírodovědně-ekologické; estetickovýchovné; tělovýchovné, sportovní a turistické. Mezi novější lze zařadit i zájmy spojené s výpočetní technikou.

- **Zájmové činnosti společenskovední**

Tato oblast je zaměřená na rozšiřování poznatků o společnosti, její historii, kultuře a tradicích. Zde najdeme spíše individuální charakter zájmu, například sběratelství nebo zájmové vzdělávání cizích jazyků. (Pávková, 2002)

- **Zájmové činnosti pracovně-technické**

V literatuře se lze setkat také s dělením činností na rukodělné a technické. Avšak obě činnosti rozvíjí manuální dovednosti a jemnou motoriku. Rukodělné aktivity předchází technickým dovednostem, kde už je větší důraz na konstrukční práci. Zapojuje

se při tom technické myšlení a představivost. Děti tak mohou poznávat technologie dnešní doby a seznamovat se s jejich funkcemi a významy. (Pávková, 2002)

- **Zájmové činnosti přírodovědné**

Jedná se o činnost, která by v dětech měla prohlubovat znalost a vztah k živé a neživé přírodě, který vede k lepší ochraně životního prostředí. Zejména předškolní děti by si tyto poznatky měly osvojovat v přírodě pomocí pozorování na vycházce a praktickými činnostmi. Takové aktivity lze provádět v kroužcích pěstitelství nebo chovatelství. (Pávková, 2002)

- **Zájmové činnosti estetickovýchovné**

Jejich cílem je formovat estetický vztah dítěte ke společnosti a jejím materiálním hodnotám. Rozvíjejí kreativitu, představivost, vkus a mají silný dopad na emocionální prožitek dítěte z dané činnosti. Jsou výtvarného a hudebního zaměření. Z hudební oblasti sem řadíme zpěv, hru na hudební nástroj nebo tanec. Pod výtvarné aktivity spadá kresba, malba nebo práce s keramikou.

Někdy se zařazuje samostatně dramatická činnost. Ta ale úzce souvisí s uměním, tvořivostí a hudbou. Zahrnuje kroužky dramatické nebo literárně dramatické. (Pávková, 2002)

- **Zájmové činnosti tělovýchovného, sportovního a turistického charakteru**

Tyto činnosti jsou důležité zejména ve vztahu zdraví a zdravého vývoje. Pomáhají předcházet například ortopedickým vadám. Pomocí nich se rozvíjí nejen fyzická zdatnost ale i psychická. Pro dítě je nejlepší, pokud se rozvíjí všestranně a na čerstvém vzduchu. Vhodné jsou například kroužky turistiky, které obsáhnou i jiné typy výchovných složek. (Hájek, 2008)

Přetížené dítě

Kropáčková (2008) provedla výzkum, jakými aktivitami naplňují svůj den předškolní děti. Během něj zjistila i četnost návštěv zájmových zařízení a jaký typ kroužku rodiče upřednostňují. Z výzkumu vyplynulo, že děti nejčastěji navštěvují kroužek 2x týdně a nejvíce dětí se věnuje výuce anglického jazyka. Další následovaly keramika a sportovní aktivity. Z výsledků také vyplynulo, že některé děti mají i více kroužků týdně, a dokonce někteří navštěvují dva kroužky v jeden den.

S tím se pojí problematika přetíženého dítěte. Kramulová jej definuje jako pasivní, unavené dítě, které je rodiči přihlašováno do několika volnočasových kroužků z důvodu, aby se co nejvíce rozvíjelo. (Stokrát nic umožnilo osla aneb Přetížené dítě, 2013) Autorka článku „*Jsou dnešní děti přetížené?*“ Labusová zařazuje mezi symptomy přetíženého dítěte například zdravotní potíže, problémové chování, hyperaktivitu, problémy se soustředěním nebo impulzivitu. (Jsou dnešní děti přetížené? - Šance Dětem)

Přehnané zaměstnávání dětí „umělými“ aktivitami může narušit jejich zdravý vývoj po stránce tělesné i sociální. Děti v předškolním věku by se měly věnovat především hře. Tento postoj podporuje i Lažová, která pro časopis *Informatorium* uvádí v rozhovoru: „*Děti potřebují něco jiného než kroužky – hrát si, povídat si, mazlit se... dnešní děti jsou pořád hnané k nějakým výkonům a to se mi nelíbí.*“ (Těthalová, 2012, s. 10).

2.2 Rodina a volný čas dětí

Rodina je malá primární neformální skupina spojená pokrevním nebo příbuzenským svazkem složená ze dvou dospělých a minimálně jednoho dítěte. Rodinu chápeme jako univerzální socializační činitel, jenž má za cíl, vychovat jedince ve společenskou a kulturní bytost. Během těchto procesů předává také své postoje, hodnoty a normy. Rodinná výchova je nenahraditelná. Je to prvotní skupina, kde dítě přichází poprvé do kontaktu s aktivitami spojenými s volným časem.

Dnešní rodina se potýká s řadou problémů, které se odrážejí i při výchově dětí. Hofbauer (2004) uvádí mezi ty základní například odkládání založení rodiny na pozdější dobu, jiné generační uskupení žijících rodin pospolu, větší rozvodovost nebo také neúplnost rodin, ve kterých potom nelze zajistit všechny potřebné funkce. Matoušek (2003) se snaží postihnout funkčnost rodiny v míře kvality a množství času, který spolu rodina tráví, přičemž tento čas není závislý jen na ekonomických podmínkách. Finanční možnosti se odrážejí i při organizování volného času dětí. Všechny rodiny si totiž nemohou dovolit platit zájmové kroužky.

Jedním z úkolů rodičů je naučit zacházet dítě s volným časem. Jak dítě stárne, je samostatnější a nepotřebuje tolik pomoci od rodičů při volbě volnočasové aktivity. (Informatorium, 10/2012) Podle Hofbauera (2004) se děti učí nakládat s volným časem na základě *nápodoby a interpretace* (oslavy, společenské hry, aktivity v rodině), *uskutečňováním individuálních i skupinových pravidelných zájmových činností dětí v*

rodině (aktivity různého zaměření, které podniká celá rodina) a *citlivým sledováním a reagováním na nadání a talenty dětí* (děti si samy takové aktivity vyberou). Tímto způsobem přejímají hodnoty a postoje z rodiny, ze které pocházejí.

Rodiče a děti mohou spolu naplňovat jejich volný čas různými aktivitami, které bychom mohli nazvat jako formy rodinné výchovy. Ty vycházejí z funkcí rodiny. Střelec (in Spousta aj., 1994 s. 114–115) vyčlenil některé z hlediska obsahu:

- *formy pracovní činnosti v domácnosti, na zahradě a v dílně*
- *chvilé herní aktivity*
- *formy tělovýchovné a sportovní činnosti*
- *večerní posezení v rodinném kruhu s povídáním o událostech dne*
- *formy rodinné a osobní hygieny*
- *formy estetickovýchovné činnosti*
- *rodinné vycházky, výlety, dovolené*
- *návštěvy příbuzných, přátel, známých*

Uvedené činnosti rozvíjejí a obohacují společný rodinný život i osobnost dětí a rodičů. Avšak jak je důležitá kvantitativní strana, neměli bychom opomíjet ani tu kvalitativní ve smyslu trávení společného času rodičů a dětí. V rozhovoru pro článek „*Kolik času svých rodičů potřebují současné děti?*“ se snaží rodinná terapeutka a poradkyně Labusová zdůraznit skutečnost, že „*důležitost času rodičů s dětmi je v jeho atmosféře a kvalitě, ne nutně v počtu společně strávených hodin.*“ Dříve byla uváděna teorie, že rodiče, kteří se plně věnují alespoň půl hodiny denně svým dětem, podchytí a rozvinou tak jejich vzájemný vztah. Dnes se spíše zdůrazňuje, aby si časově vytížená rodina našla během každého dne prostor pro společně strávené chvíle. (Kolik času svých rodičů potřebují současné děti? Šance dětem)

Doba moderních technologií ovlivňuje i společné trávení volného času v rodině. Rodinný život a zábava dětí se ještě nedávno přesouvala k televizi a počítači. Dnes je to spíše k individuálním hrám na telefonu nebo tabletu. Touto problematikou se zabývá i Lidmila Pekařová ve své knize *Jak žít a nezbláznit se* (2006). Zdůrazňuje, že lidský kontakt by měl být stále přednější, než čas strávený u televize či počítače, protože se děti jinak odcizují a izolují. Popisuje problematiku už starších žáků, kteří navštěvují školu. Podle jejich rodičů mají ve škole potíže s pozorností a soustředěností, způsobené velkým

množstvím trávení času u televize a na počítači. Pekařová však vysvětluje, že to není problém technologií, nýbrž rodičů, že již dříve nenačili své děti jako první plnit povinnosti a pak se věnovat aktivitám ve volném čase. Dalším tématem, kterým se zabývá, je vhodný věk na sledování televize. Podle jejího mínění není dvouleté dítě schopné postřehnout, co sleduje, zatímco tříleté už by mohlo zvládnout pochopit krátkou pohádku s tím, že je důležité s dítětem vést rozhovor o tom co vidělo. (Pekařová, 2006)

O celkovém užívání televize a mobilních telefonů provedla výzkum agentura Mediaresearch v červnu a červenci roku 2009 u dětí ve věku 4 až 14 let z tzv. internetových domácností v Česku. Jako internetová domácnost byla určena ta, kde se na internet připojil někdo nejméně jednou měsíčně. Podle tohoto výzkumu má vlastní mobilní telefon 28 procent dětí ve věku 4 až 9 let. K nejčastější „mediální“ aktivitě patří sledování televize. Denně nebo několikrát týdně sleduje televizi 97 procent dětí. Na internetu nebo počítači jsou denně dvě pětiny všech zkoumaných dětí. (Volnému času českých dětí vládou televize, počítač a zájmové kroužky)

Shrnutí

Druhá kapitola se zaměřuje na téma volný čas. V první části je volný čas definován jako doba, která nastává po splnění povinností a zůstává tak prostor pro různé aktivity. Ty mohou být relaxační, sebezvojové nebo takové, které nám přináší radost a potěšení. Rodina je primární skupina, kde se dítě prvně setkává s volným časem, předává mu přitom hodnoty a návyky, jaké si později samo osvojí. Je mnoho možností, jak rodina může spolu trávit čas, ať už aktivně či pasivně. Volný čas dětí je jiný než dospělých. Předškolní děti by se měly věnovat zejména hře, přesto jim rodiče z různých důvodů mohou organizovat čas například s pomocí zájmových zařízení. Ty mohou být různého charakteru a zaměření. Při plánování je důležité se zaměřit na četnost návštěv kroužků, aby nedocházelo k přetěžování dítěte, které může mít negativní dopad na jeho vývoj.

3 Možnosti trávení volného času dětí v Praze 10

Hlavní město Praha je velmi rozlehlelé s téměř 1,3 miliony obyvatel. Je děleno do několika městských částí. Praha 10 se nachází v jihovýchodní části. Zahrnuje historické obce Vršovice, Strašnice, Malešice, Záběhlice a část Vinohrad. Žije zde přibližně 90 000 obyvatel. Různorodá městská část zahrnuje vilové čtvrti, měšťanské domy či sídliště. Je zde výborná celková dostupnost městské veřejné dopravy všech typů. Bohužel je tu také velmi silná automobilová doprava, která má negativní vliv na kvalitu místního ovzduší, hluku a celkové bezpečnosti kolem silnic.

Tato městská část nabízí všechny potřebné občanské instituce, například nemocnici, poštu, obchodní centra, školy, školky apod. Praha 10 spravuje dvacet devět mateřských škol s celkovou kapacitou 2 900 míst. Kulturní instituce jsou důležitou součástí pro aktivní trávení volného času. Nalezneme zde kino, divadla, například Strašnické divadlo nebo Nebytdivadélko, která nabízí představení i pro děti. Další je Kulturní dům Barikádníků, ve kterém se konají různé společenské akce. Mezi oblíbené místo patří městská knihovna se zajímavou nabídkou aktivit pro děti podporující vztah k literatuře. Při vytváření volnočasového programu lze využít i širokou nabídku festivalů, workshopů a kulturních akcí pořádaných pro rodiny s dětmi, které jsou organizované místními neziskovými spolky.

K trávení volného času rodin s dětmi je tu k dispozici mnoho dětských hřišť, některá po rekonstrukci a v dobrém stavu, jiná ještě před rekonstrukcí. K těm nejmodernějším patří víceúčelové hřiště Gutovka s herními plochami, vodními prvky, bohatou zelení, kde se mimo jiné nachází skatepark, minigolf či lanové centrum. Nalezneme zde i zajímavé parky, například Malešický park, který se nachází na druhé straně lokality a patří k těm největším na území Prahy 10. Je vybaven nejnovějšími prvky jako je venkovní posilovna nebo bezbariérové dětské hřiště mezi vzrostlými stromy a okolní zelení. V zimních měsících lze využívat veřejné kluziště ve sportovním areálu Gutovka, naopak v letním období je možné trávit čas na koupališti Slavie. Samozřejmostí jsou i další sportovní areály zaměřené na raketové sporty nebo fotbal. Další možností k trávení volného času dětí je široká nabídka zájmových středisek rozdílného zaměření.

3.1 Zájmová střediska pro děti předškolního věku v Praze 10

V Praze 10 se nachází mnoho středisek různého typu, ve kterých předškolní děti mohou trávit svůj volný čas. Střediska a organizace pro děti předškolního věku můžeme rozdělit podle jejich vedení a pod jaký resort spadají. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy spravuje školská zařízení pro zájmové vzdělávání, kam podle vyhlášky o zájmovém vzdělávání 74/2005 Sb. spadají školní družiny, školní kluby a střediska volného času. Zvláštní kategorií jsou základní umělecké školy, které se řídí vyhláškou 71/2005 Sb. o základním uměleckém vzdělávání. Dalšími subjekty pracujícími s dětmi jsou nestátní neziskové organizace dětí a mládeže a občanská sdružení. Sdružení mohou zakládat běžní občané a vznikají registrací u ministerstva vnitra. Poslední kategorií jsou soukromé firmy, které zakládají živnostníci.

Školská zařízení pro zájmové vzdělávání

Jediná školská zařízení, která se nacházejí v Praze 10 a jsou určena dětem předškolního věku, jsou střediska volného času a základní umělecké školy. Dle vyhlášky o zájmovém vzdělávání 74/2005 Sb. se uskutečňuje činnost střediska volného času v jedné nebo více oblastech zájmového vzdělávání, a to se může realizovat i v jiném místě, než kde se uskutečňuje vzdělávání podle školského zákona. Jsou určena dětem, žákům, studentům, pedagogickým pracovníkům, popřípadě dalším osobám. Rozlišujeme dva typy a to **dům dětí a mládeže** a **stanice zájmových činností**. Podle rejstříku škol a školských zařízení se v Praze 10 nyní žádná stanice zájmové činnosti nenachází. (Rejstřík škol)

V domě dětí a mládeže se uskutečňuje činnost ve vícero oblastech zájmového vzdělávání. Na Praze 10 má působnost jediný dům dětí a mládeže – *Dům dětí a mládeže Praha 10 - Dům UM*, který má rozšířenou působnost pro další pražské oblasti. V dané oblasti se nachází dvě pracoviště, přičemž svou činnost realizují i v jiných prostorech například tělocvičny, klubovny nebo základní školy. Jejich hlavní činností je realizace kroužků, oddílů či souborů různého zaměření, pořádání táborů i víkendových akcí. (Dům dětí a mládeže Praha 10 – Dům UM).

Zvláštním oddílem jsou **základní umělecké školy**, dříve lidové školy umění. Poskytují základy vzdělání v hudebním, výtvarném, tanečním a literárně dramatickém oboru. Děti mezi 5. a 6. rokem mohou navštěvovat přípravné studium, kdy

maximální délka studia je dva roky. ZUŠ se řídí podle vyhlášky o základním uměleckém vzdělávání č. 71/2005 Sb. (Zákon 71/2005 Sb.) V Praze 10 se podle rejstříku škol a školských zařízení momentálně nacházejí čtyři základní umělecké školy. (Rejstřík škol)

Nestátní a neziskové organizace

Do této kategorie spadají organizace dětí a mládeže a také občanská sdružení věnující se dětem a mládeži. Některé působí i celorepublikově. Tato sdružení jsou ustanovena podle zákona o sdružování občanů. Významně doplňují školská zařízení a rozšiřují nabídku k trávení volného času. (Hájek, 2008) Mezi významné celorepublikové instituce s několika pobočkami či klubovny, nacházejícími se i v dané oblasti jsou například:

- **Pionýr**

To je dlouholetá tradiční organizace určená pro děti, mládež a dospělé. Poskytuje smysluplné alternativy k nicnedělání, individuální pasivní zábavě či přímo společensky nežádoucímu chování. V oddílech si děti mohou vytvářet přátelství, zažívat dobrodružství a nacházet pozitivní příklady pro svůj život. V Praze 10 nalezneme šest oddílů, které mohou navštěvovat děti předškolního věku. (Pražské pionýrské skupiny)

- **Junák – český skaut**

Členové junáku jsou rozdělení dle věku do několika oddílů. Nejmenší oddíl se jmenuje Benjamínek a je určen dětem ve věku od pěti do sedmi let. Má vlastní přizpůsobený program této věkové kategorii. Zaměřuje se převážně na to, aby děti byly více venku než doma a vycházely s ostatními dětmi, kreativně a tvořivě se vyjadřovaly nebo navázaly vztahy i s jinými dospělými. Klubovny pro Benjamínky nalezneme v Praze 10 na třech pobočkách. (Benjamínci)

- **Sokol**

Sokol je tradiční organizace zaměřená na tělovýchovu a sport založená Miroslavem Tyršem již v roce 1862. Skupiny dětí ve věku od čtyř do šesti let mají zaměření na všestranný rozvoj pohybových dovedností. Ke cvičení využívají různé typy náradí a náčiní, kde se zdokonaluje jejich síla, obratnost, rychlost a stabilita. V Praze 10 nalezneme dva oddíly, které předškolní děti mohou navštěvovat. (Předškolní děti – T.J. Sokol Praha Vršovice)

- **Kroužky**

Jedná se o neziskovou organizaci založenou již v roce 1999. Organizují mnoho zájmových kroužků pro děti a mládež. Jejich zaměření je různorodé, věnují se sportovním, hudebním, výtvarným či dramatickým kroužkům a v posledních letech zařazují i populární technologické kroužky. Podílejí se na tvorbě táborů a programů na školy v přírodě. Svoji práci realizují v prostorách mateřských a základních škol. V lokalitě se nacházejí tři mateřské školy kam děti mohou docházet ve svém volném čase do zájmového kroužku pořádaných organizací. (Kroužky)

Posledním, doplňujícím typem, je živnostenské podnikání k dětem a mládeži. Jedná se o menší či větší firmy, které zakládají samotní živnostníci a realizují kroužky různého typu ke kterému nepotřebují splnit žádné zákonem dané požadavky.

Shrnutí

Třetí kapitola se věnuje stručné analýze různorodého prostředí městské části Prahy 10. Tato oblast je plně občansky vybavena a nabízí mnoho způsobů, jak trávit volný čas s dětmi. Přes různé kulturní instituce až po moderní parky plné zeleně. Pokud se rodiče rozhodnou, že jejich dítě bude navštěvovat organizovaný zájmový kroužek, je mu k dispozici široká nabídka tradičních i méně známých organizací. Každá se zaměřuje na jinou oblast rozvoje a poskytuje různé služby.

4 Výzkumné šetření

Výzkumné šetření vychází z teoretických poznatků uvedených v předchozích kapitolách. Pomocí nestandardizovaného dotazníku bylo zjištěno, jakým způsobem děti navštěvující mateřskou školu tráví volný čas v pracovním týdnu. V kapitole jsou uvedeny cíle výzkumu, hypotézy, popis výzkumného vzorku a metody šetření.

4.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je:

- Zjistit, jak děti ve věku od tří do šesti let tráví svůj volný čas v Praze 10.

Dílčí cíle jsou:

- Zjistit, jestli děti tráví čas s rodinou spíše aktivně, nebo pasivně a jakým aktivitám se věnují.
- Zjistit, jaké upřednostňují organizované zájmové činnosti a kolik času se jim věnují.
- Zjistit, jaké aktivity preferují samy ve svém volném čase.

4.2 Hypotézy

Na základě výše uvedených cílů výzkumu jsou formulovány tři hypotézy.

H1: *„Děti tráví volný čas více organizovanými činnostmi (zájmová činnost, činnosti s rodiči) než volnou hrou.“*

H2: *„Rodiče tráví volný čas s dětmi více pasivně než aktivně.“*

H3: *„Tříleté děti navštěvují méně často zájmové kroužky než děti šestileté.“*

4.3 Výzkumný soubor

Výzkum se týká dětí předškolního věku, které navštěvují MŠ. Jsou to děti většinou ve věku od 3 do 6 let. Vzhledem k tomu, že mateřskou školu mohou navštěvovat i děti s odkladem školní docházky, tedy děti 7leté, byly do výzkumu taktéž zahrnuty. S ohledem na věk dětí, dotazníky vyplňovali jejich zákonní zástupci. Jednalo se o náhodný výběr respondentů, jejichž děti navštěvují mateřskou školu. Dotazníky byly v tištěné formě nabídnuty rodičům k vyplnění v prostorách šaten MŠ. To se uskutečnilo v mateřské škole nacházející se v městské části Prahy 10. Celkem bylo nashromážděno 110 vyplněných dotazníků.

4.4 Metody šetření

Byla zvolena kvantitativní výzkumná metoda díky, které proběhl sběr dat potřebných informací vztahující se k volnému času dětí předškolního věku v Praze 10. Ta pracuje s číselnými údaji, které můžeme uvádět v procentech nebo vypočítat jejich průměr. Sběr dat je zajištěn pomocí dotazníkového šetření. Gavora (2000, s. 99) vymezuje dotazník jako „*způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.*“ Výhodou této metody je poměrně rychlé získání informací od většího množství lidí, anonymita nebo čas na promyšlení odpovědi. Nevýhodou je možná nižší návratnost, chybějící kontrola – zda dotazník opravdu vyplnil oslovený respondent nebo omezená možnost odpovědi při uzavřených otázkách. Dotazník se může skládat z několika typů otázek. Jsou to například otázky otevřené, polouzavřené nebo uzavřené. Uzavřené otázky nabízejí zvolit odpověď jen z několika možností. Otázky otevřené nabízejí dotazovanému napsat libovolnou odpověď a otázky polouzavřené nabízejí možnosti odpovědi s dovysvětlením. (Gavora, 2000)

Sestavený nestandardizovaný dotazník byl vytvořen pro účely bakalářské práce a je složen z úvodního oslovení, vysvětlení problematiky, jednotlivých otázek a závěrečného poděkování. Obsahuje 12 otázek, které jsou buď uzavřené anebo polouzavřené. Respondent je seznámen, v jakém případě může některé otázky vynechat a je navigován, kterou otázkou má pokračovat. Před samotným vyplněním dotazníku byli respondenti ubezpečeni, že výsledky dotazníku budou použity pouze pro potřeby bakalářské práce.

První část dotazníku je zaměřená na obecné informace o dítěti. Pokračuje se otázkami na zjištění nejčastějšího způsobu trávení volného času s rodinou a celkovou spokojeností s okolním prostředím. Prostřední část dotazníku se věnuje zájmovým kroužkům, jak často je děti navštěvují, jaký typ preferují a v čem vidí rodiče přínos. Pokud dítě žádný zájmový kroužek nenavštěvuje, mohou respondenti některé položky přeskočit. V poslední části se objevují otázky, které zjišťují časové možnosti dětí, které mají k dispozici pro své vlastní aktivity a které činnosti dělají nejraději.

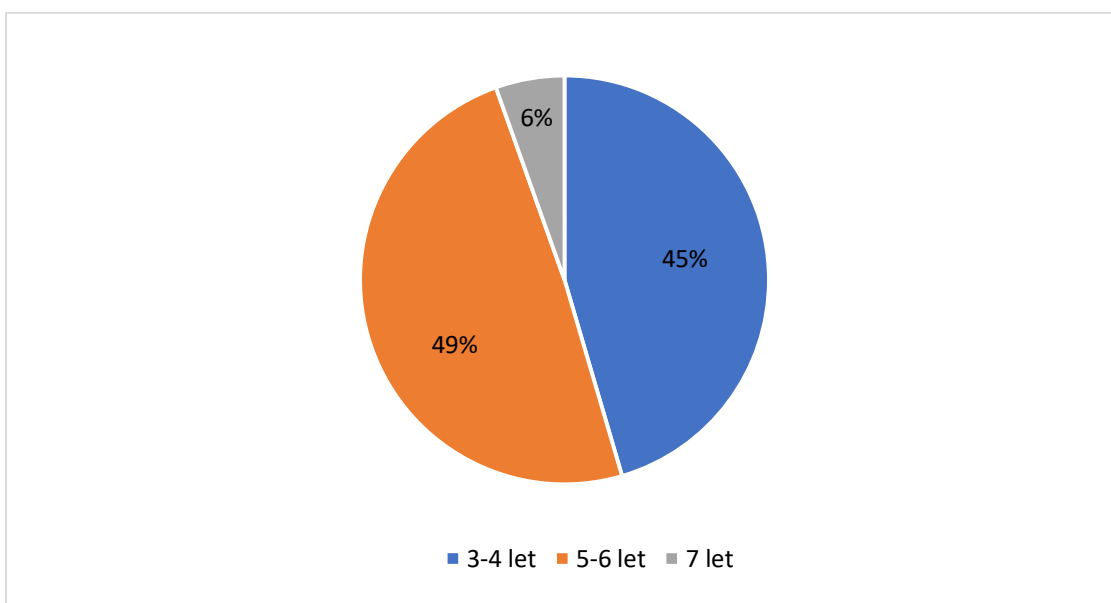
5 Výsledky šetření

Tato část práce se věnuje zpracování a interpretaci dat z výsledků získaných prostřednictvím dotazníkového šetření. Data jsou uvedena i v grafické podobě pro lepší přehlednost. Dále se kapitola zabývá ověřováním stanovených hypotéz. Na konci jsou vyvozeny závěry.

Jednotlivé položky dotazníku:

Otázka č. 1: Kolik je vašemu dítěti let?

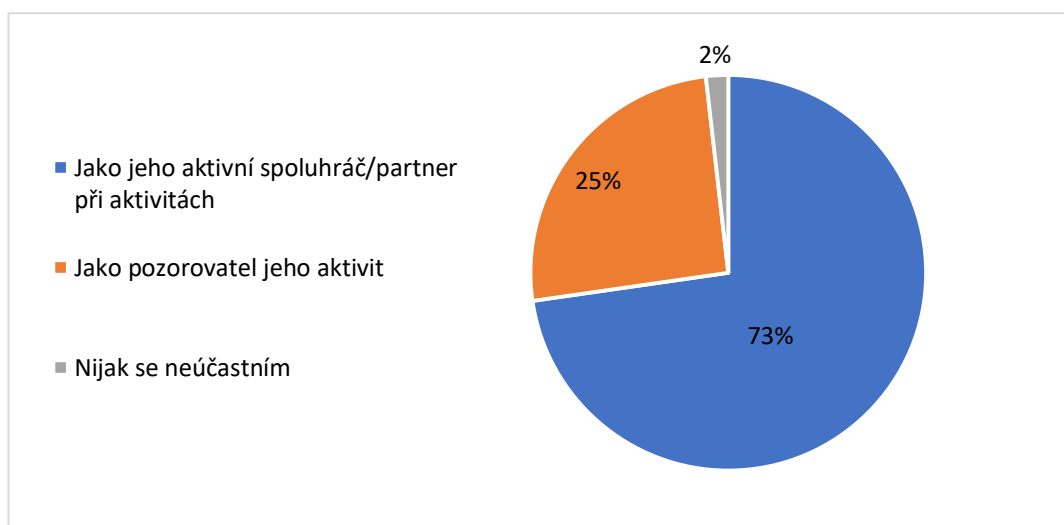
První otázka se zajímala o věk předškolních dětí. Výzkumu se zúčastnily všechny věkové kategorie. Vzhledem k tomu, že mateřskou školu mohou navštěvovat i děti s odkladem školní docházky, tedy děti 7leté, byly do výzkumu taktéž zahrnuty. Tato položka je určující i pro některé další otázky, kde je možné zohlednit rozdělení dětí na mladší kategorii 3- 4leté, která je zastoupena 45 % dotazovaných a starší skupinu 5 – 6letých, kam spadají i děti 7leté, kteří dohromady tvoří zbylých 55 % vzorku.

Graf 1: Věk dětí

Otázka č. 2: Jakým způsobem trávíte nejčastěji volný čas s dítětem?

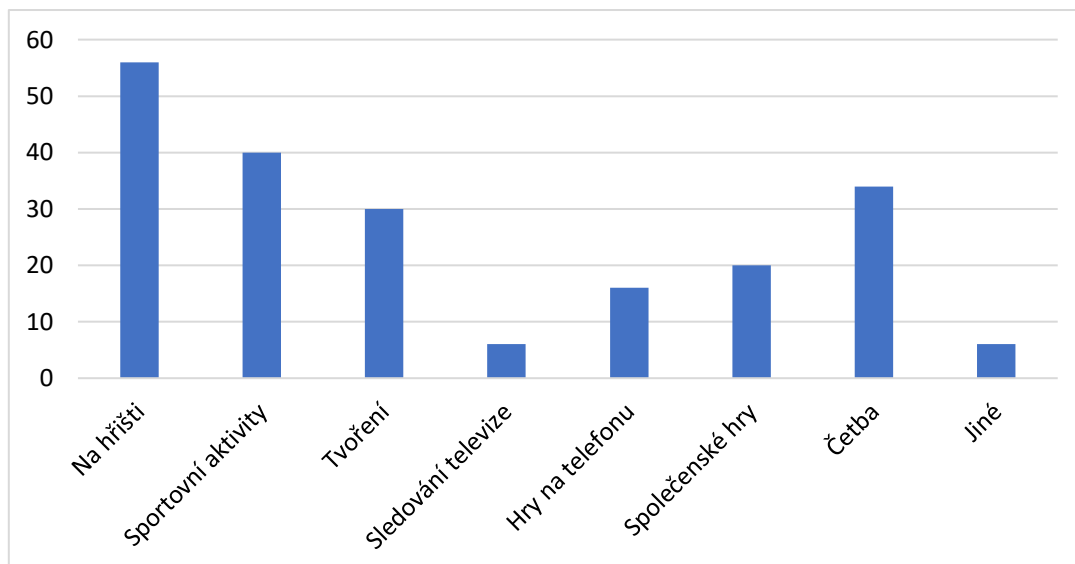
V druhé otázce rodiče volili v jaké se nejčastěji ocitají roli při trávení volného času se svým dítětem. Měli na výběr ze čtyř možných variant. Nejčastěji je zastoupena role aktivního spoluhráče, kterou zvolilo 80 dotázaných. Druhá nejčastější odpověď byla „jako pozorovatel jeho aktivit“, kterou si zvolilo 28 rodičů. Možnost „nijak“ zvolili 2 respondenti a žádný z dotazovaných nezvolil možnost „neumím posoudit“.

Graf 2: Jakým způsobem tráví rodiče nejčastěji volný čas s dítětem

Otázka č. 3: Jakými činnostmi trávíte nejčastěji volný čas s dítětem?

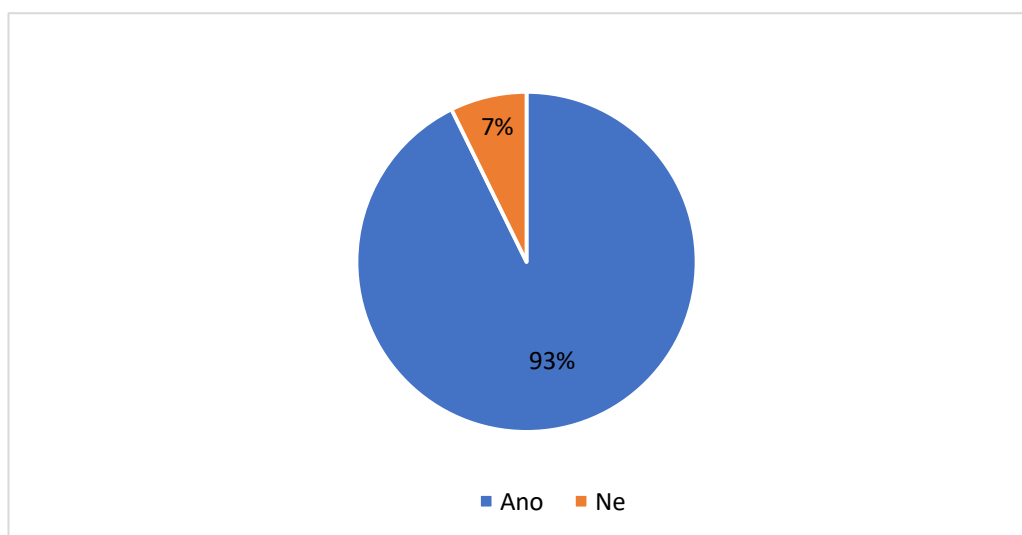
Na otázku číslo tři rodiče odpovídali výběrem maximálně dvou možností z nabízených, abychom získali přehled jakou aktivitu preferují nejvíce. Nejčastěji byly voleny spíše venkovní aktivity. „Na hřišti“ zvolilo 56 rodičů a hned za tím následovaly sportovní aktivity, které si vybralo 40 dotázaných. Mezi oblíbené domácí činnosti lze zařadit četbu (34), tvoření (30) a společenské hry (20). Mezi nejméně oblíbené společné aktivity byly vybrány hry na telefonu, tuto možnost zvolilo 16 rodičů. Přičemž ještě méně oblíbená činnost je sledování televize (6). Také šest rodičů upřednostnilo možnost „jiné“.

Graf 3: Nejčastější činnosti rodičů s dětmi

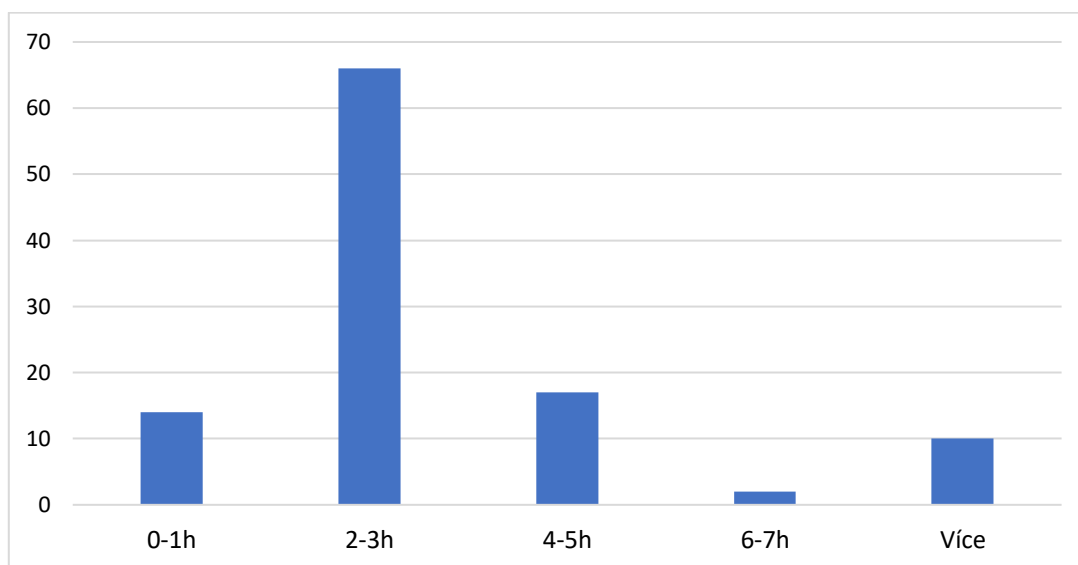
Otázka č. 4: Myslíte si, že okolí Vašeho bydliště je vhodné a podnětné k trávení volného času s dětmi?

Otázka číslo čtyři byla polouzavřeného charakteru. Respondenti, kteří uvedli možnost „Ne“, mohli doplnit, co jim v jejich prostředí chybí. Byla zjišťována spokojenost rodičů s okolím svého bydliště. Velká většina rodičů (102) vypověděla, že jsou spokojeni. Ti co odpověděli negativně (8) uvedli, že postrádají větší množství hřišť, konkrétně zaměřená dle věku a více zeleně ve svém okolí.

Graf 4: Spokojenost s prostředím bydliště

Otázka č. 5: Kolik hodin denně trávíte se svým dítětem volnočasovými aktivitami během pracovního týdne?

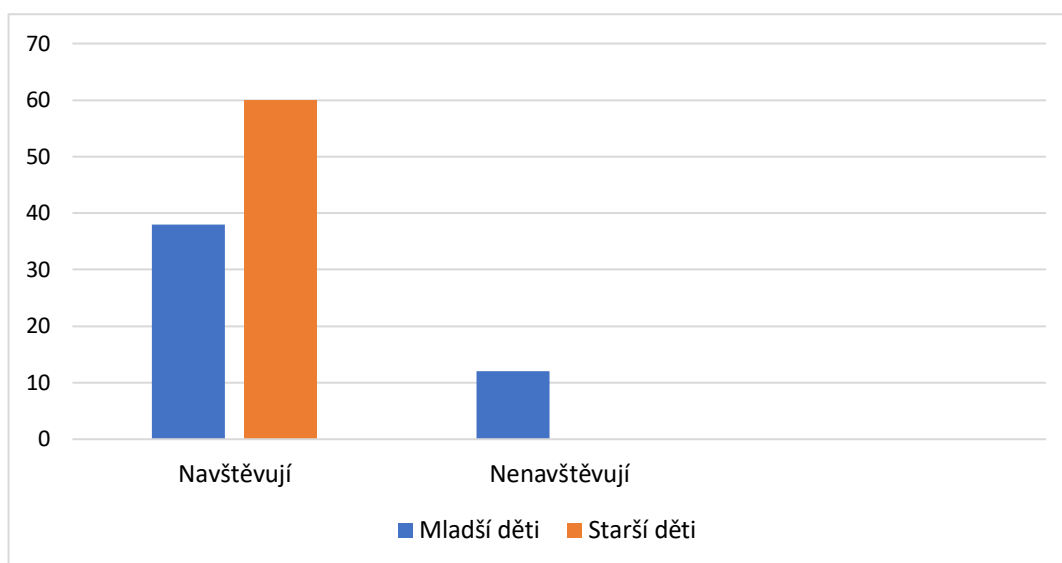
Graf 5: Kolik času tráví děti se svými rodiči volnočasovými aktivitami

Pátá otázka byla zaměřena na zjištění, kolik hodin věnují rodiče svým dětem ve volném čase. Z grafu je patrné, že většina rodičů se nejvíce věnuje svým dětem něco mezi 2 – 3 hodinami denně v pracovním týdnu. Konkrétně tuto možnost zvolilo 66 dotázaných. Poté se téměř shodně ukázaly velmi rozdílené možnosti 4-5 hodin týdně (17) a 0-1 hodina týdně (15). Více než 7 hodin týdně se věnuje svým dětem 10 dotázaných, zatímco u možnosti 6-7 hodin týdně se objevily pouze dvě odpovědi.

Otázka č. 6: Navštěvuje Vaše dítě zájmové kroužky?

Tato otázka zjišťuje, kolik dětí celkem dochází do zájmového kroužku. Pokud rodič zvolil odpověď „Ne“, přešel rovnou na otázku číslo 9, protože další otázky byly zaměřené na docházku do zájmového zařízení.

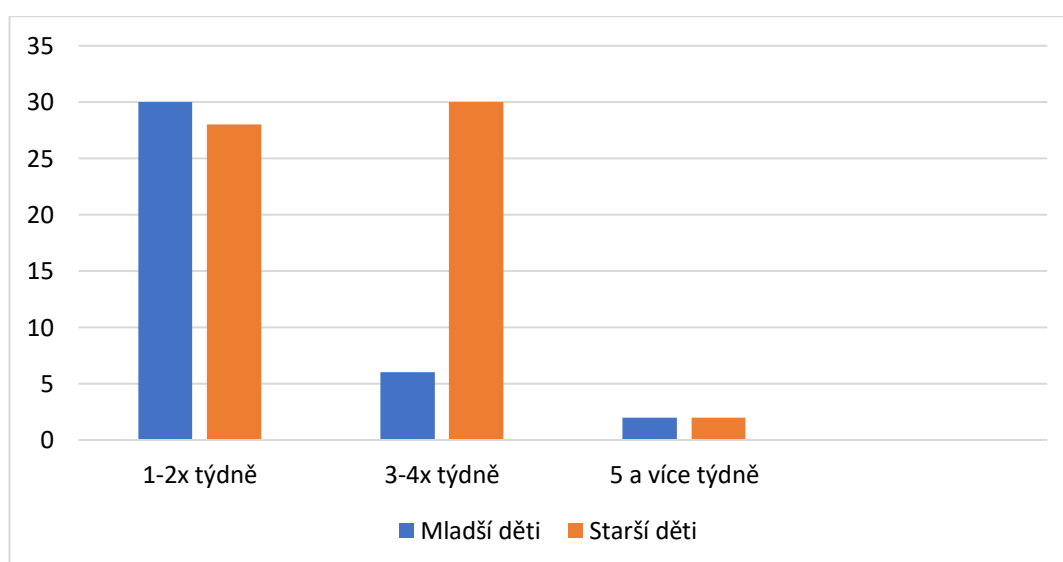
Organizované zájmové činnosti se věnuje 98 dětí a zbylých 12 dětí nedochází do volnočasového zařízení. Druhá informace vycházející z této otázky je, jaká věková skupina navštěvuje kroužek častěji. Z výsledků vychází, že děti mladší kategorie (3-4leté) dochází na zájmový kroužek méně než děti starší (5-7leté).

Graf 6: Kolik dětí navštěvuje zájmové zařízení

Otázka č. 7: Jak často navštěvuje Vaše dítě zájmové kroužky?

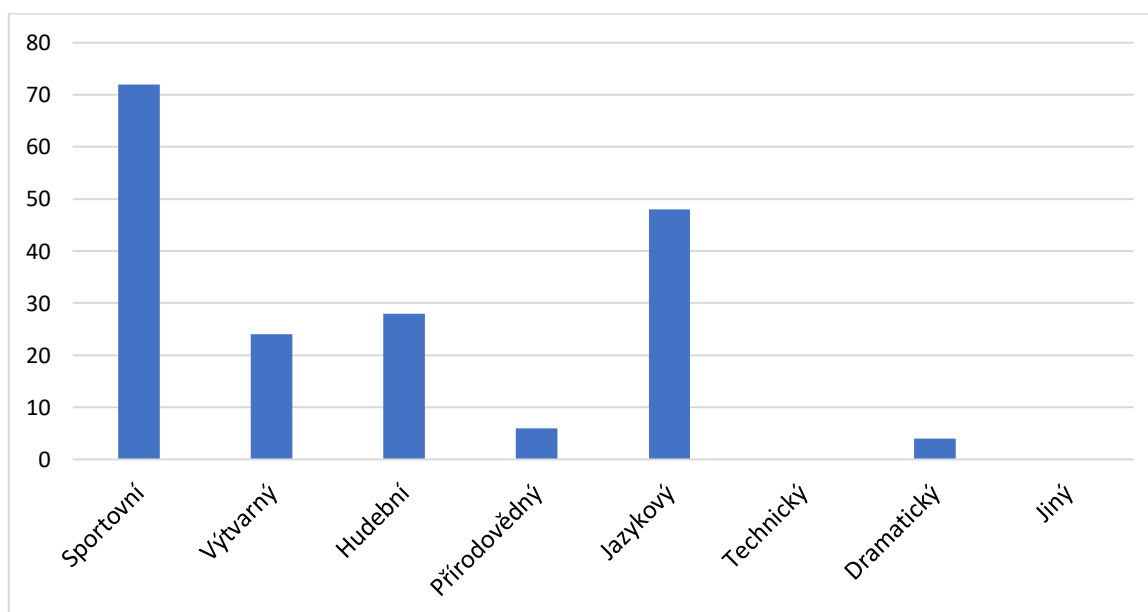
Otázka číslo sedm se zaměřovala na četnost návštěv zájmového kroužku. Možnost 1-2x týdně zvolilo 58 rodičů. Druhou možnost 3-4x týdně vybralo celkem 36 rodičů. Třetí variantu 5 a více vybrali pouze 4 dotazovaní. Největší rozdíl docházky je patrný při pohledu na věk dětí. Návštěvnost 3-4x týdně označilo 30 rodičů starších dětí, zatímco pouhých 6 od dětí mladších.

Graf 7: Četnost návštěv zájmového kroužku

Otázka č. 8: Jakého typu navštěvuje Vaše dítě zájmový kroužek?

Z nabídky zájmových kroužků, byl nejčastěji volen kroužek sportovní a to v 72 případech. Jako druhý nejčastěji volený kroužek byl jazykový. Na ten dochází 48 dotazovaných. V otázce nebylo blíže specifikováno, o jaký jazyk se jedná, avšak v jiných obdobných výzkumech byla vždy na prvním místě angličtina a můžeme předpokládat, že je to stejné i v tomto případě. S podobnou návštěvností jsou na tom dva kroužky esteticky zaměřené a to kroužek hudební (28) a výtvarný (24). Menší zájem je o kroužek přírodovědný, to pouze v 6 případech a dramatický, na který dochází pouze 4 děti. Technického kroužku se neúčastní ani jedno dítě, což je možná zapříčiněno malou nabídkou.

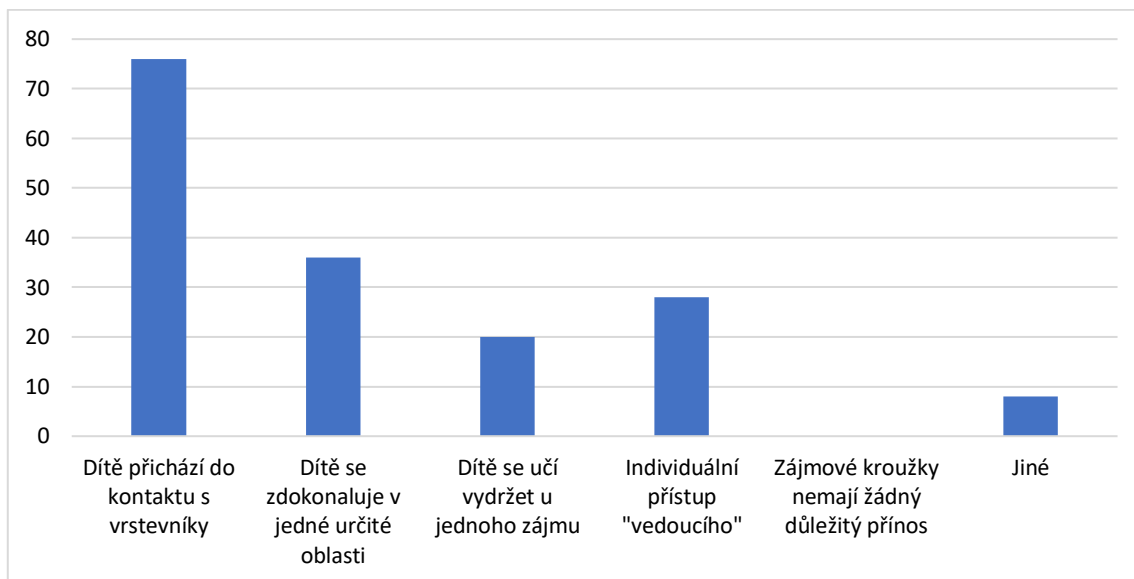

Graf 8: Typy zájmových kroužků

Otázka č. 9: Co považujete za největší přínos zájmových kroužků pro děti předškolního věku?

Otázka číslo devět měla spíše doplňující charakter ke zjištění ucelenějšího názoru rodičů na organizované zájmové aktivity. Z nabídnutých možností měli vybrat tu, která podle nich nejvíce vystihuje přínos kroužků. Nejvíce rodičů (76) zvolilo možnost, že dítě přichází do kontaktu s vrstevníky. Další varianta byla „přínos ve zdokonalování se v jedné oblasti,“ kterou si vybralo 36 dotázaných. Při zájmových aktivitách je důležitý i individuální přístup pedagogů či lektorů. Tuto odpověď vybralo 28 dotázaných. Možnost, že děti se učí vydržet u jednoho zájmu si zvolilo 24 rodičů a 8 rodičů si myslí něco jiného

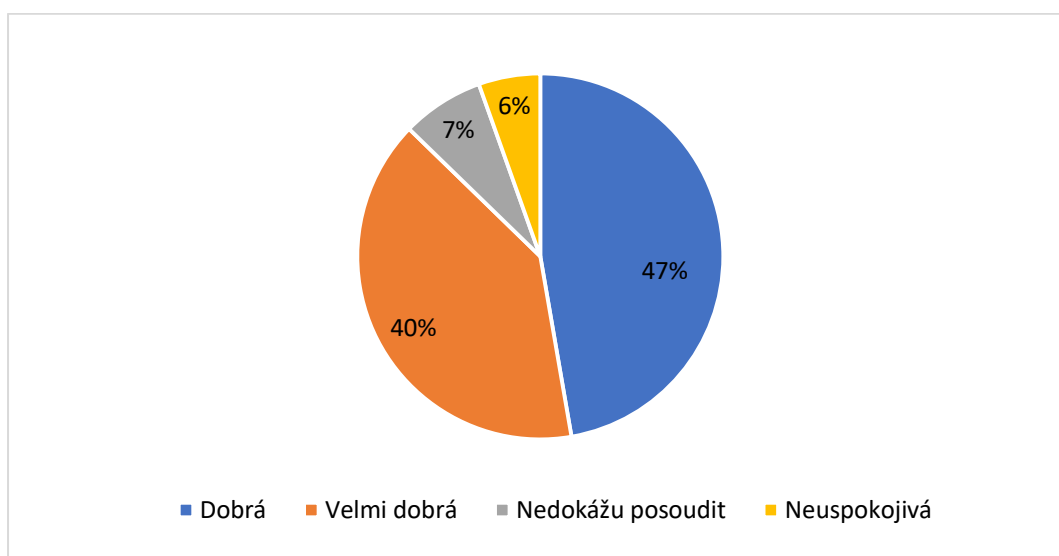
a zvolilo variantu „jiné“. Nikdo z dotázaných nezvolil možnost, že kroužky nemají žádný přínos.

Graf 9: Přínos zájemových kroužků

Otázka č. 10: Jak byste ohodnotil/a nabídku kroužků v Praze 10?

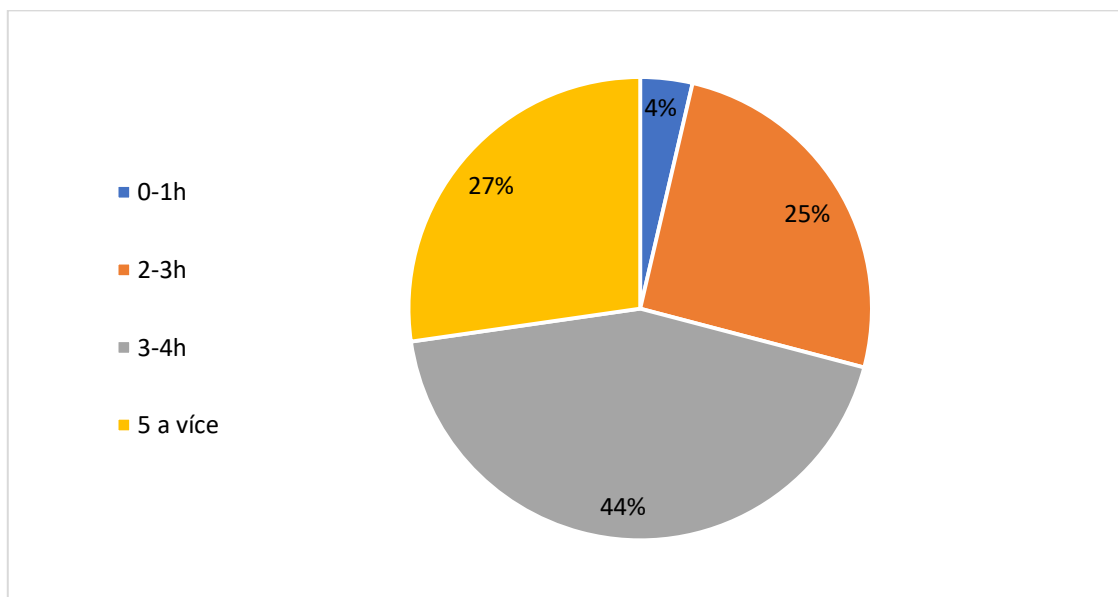
Otázka číslo deset se zajímala o celkovou spokojenost s nabídkou kroužků v Praze 10. Tato otázka byla určena opět pro všechny rodiče. Dotazovaní si měli vybrat jednu ze čtyř možností spokojenosti. Nejčastěji se objevila odpověď „dobrá“ a to v 52 případech. Ve 44 případech si rodiče myslí, že nabídka je velmi dobrá. Našlo se 8 rodičů, kteří nedokážou posoudit a 6 dotázaným přišla nabídka neuspokojivá.

Graf 10: Spokojenost s nabídkou kroužků

Otázka č. 11: Kolik hodin zbývá Vašemu dítěti volného času během dne po odečtení doby strávení v MŠ a spánku?

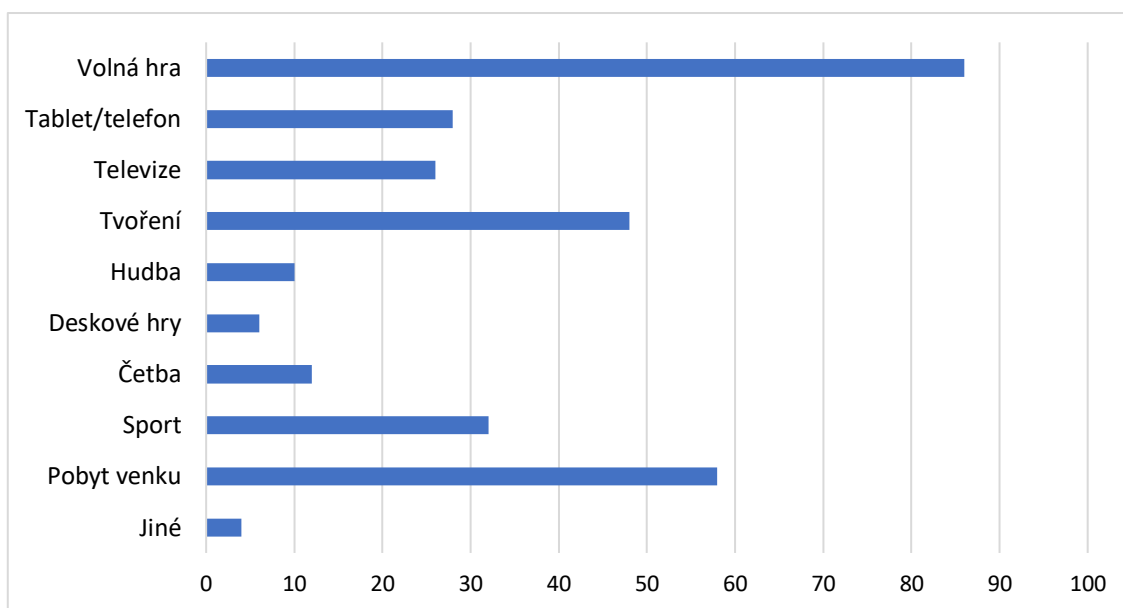
V otázce číslo jedenáct se rodiče museli zamyslet, kolik hodin zbývá jejich dětem volného času během dne. K zjištění čistého času bylo zapotřebí, aby rodiče odečetli čas strávený v mateřské škole a základní fyziologickou potřebu, která zabírá velké množství času, tedy spánek a další jiné povinnosti, které děti mají. Nejčastěji byla uváděna odpověď 3-4 hodiny. Tuto variantu zvolilo celkem 48 respondentů. Odpověď 5 a více hodin zaškrtnulo 30 rodičů. Tyto děti mají k dispozici dostatek svého volného času. Třetí nejčastější možností bylo 2-3 hodiny času a to ve 28 případech. Poslední variantu 0-1 hodina času vybrali pouze 4 dotázaní.

Graf 11: Počet hodin volného času dětí během dne

Otázka č. 12: Jakým činností se věnuje Vaše dítě nejraději ve svém volném čase?

V poslední otázce číslo dvanáct, měli respondenti možnost si vybrat z několika odpovědí. Otázka se zaměřovala na nejoblíbenější činnosti jejich dětí. Aby vznikl výčet těch nejlepších, byla možnost zaškrtnout maximálně tři odpovědi. Jako nejoblíbenější se ukázala volná hra. Tu zvolilo 86 dotázaných. Na druhém místě byl pobyt venku, který si vybralo 58 dotázaných. Na třetím místě skončilo tvoření, které zvolilo 48 rodičů. Podobných výsledků dosáhl sport (32), tablet (28) a televize (26). O poznání méně se děti věnují četbě (12), hudbě (10) a deskovým hrám (6). Nejméně volená varianta byla jiné, tu si vybrali 4 rodiče.

Graf 12: Oblíbené činnosti dětí

5.1 Vyhodnocení hypotéz a shrnutí výsledků

Pro výzkumné šetření o způsobech trávení volného času předškolních dětí jsou stanoveny tři hypotézy.

H1: „Děti tráví volný čas více organizovanými činnostmi (zájmová činnost, činnosti s rodiči) než volnou hrou.“

Pro její vyhodnocení byly použity otázky číslo 5, 7 a 11 z daného dotazníku. Bylo zapotřebí porovnat čas, ve kterém se rodiče věnují svým dětem, kolik hodin v týdnu tráví děti na zájmovém kroužku a kolik jim zbývá volného času na vlastní aktivity. Vzhledem k tomu, že v dotazníku byla uvedena četnost návštěv zájmového zařízení v rámci dnů, tak k lepším výpočtům byla jedna lekce stanovena na 60 minut.

	Průměr	Medián
Čas strávený s rodiči	3,11	2,5
Čas strávený v zájmovém zařízení	0,48	0,3
Čas na volnou hru	3,68	3,5

Tabulka 1 : Jakou činností tráví děti nejvíce času

Aby mohla být hypotéza číslo jedna vyhodnocena, bylo zapotřebí přepočíst všechny aktivity na hodiny v rámci jednoho dne. Z toho vyšlo, že děti tráví průměrný čas aktivitami s rodiči 3,11 hodiny. V zájmovém kroužku se nachází denně 0,48 hodiny a na jejich volný čas jim během dne zbývá 3,68 hodiny. Při celkovém součtu průměrně tráví volný čas organizovanými činnostmi 3,59 hodiny v pracovním týdnu a svou volnou hrou 3,68 hodiny. I když jsou si výsledky velmi podobné, můžeme říci, že hypotéza číslo jedna je neplatná. Lze tedy stanovit, že *„děti tráví volný čas více volnou hrou než organizovanými činnostmi“*.

H2: *„Rodiče tráví volný čas s dětmi více pasivně než aktivně.“*

Tuto hypotézu můžeme ověřit pomocí otázky číslo 2, která se tímto přímo zabývá a pro doplnění informací můžeme použít otázku číslo 3 z dotazníku, jež se zajímá o konkrétní činnosti, které rodiče a děti spolu uskutečňují. Z výsledků otázky číslo 2 vychází, že 73 % rodičů se považuje za spoluhráče při volnočasových aktivitách. Zatímco 27 % procent zastává pasivní roli, ať už pozorovatele nebo se nijak neúčastní. Otázka číslo 3 slouží pro doplnění rozdělení rolí pomocí činností. Nelze konkrétně rozdělit činnosti na ty, které lze vykonávat s dětmi jen aktivně jako jejich aktivní spoluhráč nebo pouze pasivně jako jejich pozorovatel či jinak, protože to záleží na individuálním přístupu rodiče. Z odpovědí můžeme vyčíst, v jakých činnostech jsou rodiče spíše aktivní a v jakých spíše pasivní. V tabulce číslo 3 lze vidět respondenty rozdělené podle toho, zda jsou v roli aktivního spoluhráče nebo pasivního pozorovatele a procentuální znázornění jakým činnostem se která skupina věnuje častěji. Z toho vychází, že při sportovních aktivitách a tvoření se rodiče aktivně zapojují a provádějí je přímo s dětmi, zatímco u sledování televize a her na telefonu se rodiče nachází spíše v roli pasivní.

Z výsledků můžeme říci, že hypotéza H2 je neplatná a lze stanovit, že *„rodiče tráví volný čas s dětmi více aktivně, než pasivně.“*

Role rodiče	Počet respondentů
Jako jeho aktivní spoluhráč/partner při aktivitách	80
Jako pozorovatel jeho aktivit	28
Nijak se neúčastní	2

Tabulka 2: Role rodiče při společných aktivitách

Činnosti	Aktivní role rodiče	Pasivní role rodiče
Hřiště	27%	28%
Sportovní aktivity	23%	7%
Tvoření	17%	10%
Sledování televize	1%	7%
Hry na telefonu	4%	17%
Společenské hry	10%	10%
Četba	15%	17%
Jiné	3%	4%

Tabulka 3: Preferované činnosti podle role rodiče

H3: „*Tříleté děti navštěvují v týdnu méně často zájmové kroužky než děti šestileté.*“

Tato hypotéza je zaměřena na docházku dětí do zájmového zařízení. K vyhodnocení slouží otázka číslo 6 a 7, kterou bylo třeba rozpracovat. Otázka číslo 6 vypovídá, že ze 110 dětí jich 98 navštěvuje zájmové zařízení a 12 nikoliv. Děti je potřeba rozdělit na dvě kategorie a to na mladší děti (3-4leté) a starší kategorii (5-7leté). Z 98 dětí navštěvujících zájmové zařízení jich je 38 mladší věkové kategorie a 60 starší věkové kategorie. Tím jsme získali přehled, kolik dětí a jakého věku navštěvuje zájmové zařízení. V otázce číslo 6 se dozvíme, jak často dochází na zájmový kroužek. Celkem 58 dětí navštěvuje nějaký kroužek 1-2x týdně a 36 dětí ho navštěvuje 3-4x týdně. Pokud děti rozdělíme opět na dvě kategorie zjistíme, že mladší děti (30) dochází na kroužek častěji než starší děti (28) 1-2x týdně. Zatímco 3-4x týdně dochází jen 6 dětí z mladší skupiny a 30 dětí starší věkové kategorie. V tabulce číslo 5 můžeme nalézt procentuální zastoupení jednotlivých možností návštěv podle rozdělení věku. Z výsledků vyplývá, že „*tříleté děti navštěvují v týdnu méně často zájmové kroužky než děti šesti leté*“ můžeme označit jako platnou.

Četnost návštěv za týden	3- 4leté děti	5- 7leté děti
1-2x týdně	30	28
3-4x týdně	6	30
5 a více týdně	2	2

Tabulka 4: četnost návštěv zájmových kroužků

Návštěvy zájmového zařízení	3- 4leté děti	5- 7leté děti
1-2týdně	79 %	47 %
3-4týdně	16 %	50 %
5 a více týdně	5 %	3 %

Tabulka 5: porovnání návštěvnosti kroužků v %

Shrnutí výsledků

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jak děti ve věku od tří do šesti let tráví svůj volný čas v Praze 10. Jedním z dílčích cílů bylo zjistit, jak tráví čas s rodinou. Z výsledků vyplynulo, že většina rodičů se svými dětmi tráví jejich volný čas aktivně, tedy jako jejich partner při hrách. Nejčastěji ho tráví na dětském hřišti nebo při sportovních aktivitách. Ovšem velmi oblíbenou, spíše domácí aktivitou, je četba knih nebo tvoření. Rodiče si na své děti vyhraňují nejčastěji 2-3 hodiny denně. Druhým dílčím cílem bylo zjistit, jaké upřednostňují organizované zájmové činnosti a kolik jim věnují času. Do zájmového zřízení dochází naprostá většina dětí, zejména těch starších. Jejich docházka je nejčastěji 1-2x týdně, přičemž děti staršího předškolního věku navštěvuje kroužek i 3-4x týdně. Mezi nejoblíbenější kroužky patří sportovní a jazykové. Největším přínosem volnočasových organizovaných aktivit rodiče spatřují, že jejich děti přicházejí do kontaktu s vrstevníky. S nabídkou volnočasových zařízení a s prostředím bydliště je naprostá většina rodičů spokojená. Posledním dílčí cíl byl zaměřen na preferované aktivity dětí ve svém volném čase. Pokud se dítě nachází doma a mohlo by si vybrat jakoukoliv činnost, podle výsledků by se nejspíše rozhodlo pro volnou hru, na kterou by mělo zhruba 3-4 hodiny času.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala způsoby trávení volného času předškolních dětí v Praze 10. Děti se po příchodu domů z mateřské školy už také setkávají s volným časem, který jim většinou pomáhají organizovat jejich rodiče. Cílem práce bylo tedy zjistit, jak tráví daná věková kategorie svůj volný čas a porovnání, zda tráví více času svou vlastní činností, nebo spíše v zájmovém zařízení.

První část se opírala o interpretaci poznatků z odborné literatury. Zaměřovala se na obecnou charakteristiku dítěte předškolního věku vycházející z pohledu vývojové psychologie. Byl popsán fyzický, kognitivní, emoční a sociální vývoj dítěte v období mezi třetím až sedmým rokem. Další téma se zabývalo vymezením volného času v kontextu předškolního věku. S tím jsou spojena i zájmová zařízení, která poskytují širokou nabídku kroužků různého zaměření. Ovšem rodina stále zůstává primární skupinou, kde by se dítě mělo poprvé setkat se smysluplným využíváním volného času. První část práce byla zakončena popsáním některých možností, které nabízí Praha 10 k trávení volného času jak s rodinou, tak nabídkou organizovaných zájmových kroužků.

Druhá část práce se opírala o teoretické poznatky a byla zaměřena na výzkumné šetření. Zkoumání se zaměřovalo na množství volného času, které mají děti k dispozici pro vlastní hru, dále na zájem o organizované aktivity v zájmových zařízeních a také na účast rodičů ve volném čase dětí. Výzkum probíhal kvantitativní metodou pomocí dotazníkového šetření. Respondenti byli rodiče, jejichž děti navštěvují mateřskou školu v Praze 10. Výsledky ukázaly, že většina rodičů se podílí na volném čase svých dětí jako aktivní spoluhráč a to nejčastěji na hřišti nebo při sportovních aktivitách. Výzkum potvrdil, že děti tráví stále více času volnou hrou než návštěvami volnočasových zařízení, přestože jsou kroužky velmi populární. Většina dětí dochází do zájmového zařízení, přičemž děti mladší (3-4leté) navštěvují kroužky během týdne méně často než děti starší (5-7leté). Z toho lze usoudit, že s rostoucím věkem přibývá i organizovaný volný čas. Otázkou je, zda je zvyšující se poptávka po zájmovém kroužku v takto nízkém věku přáním dítěte nebo spíše vychází z přání a potřeb rodiče. Toto téma je ale spíše námětem pro další zkoumání.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Nakladatel Jan Šabata, 2000. ISBN 80-723-9060-0.

ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, Edice pedagogické literatury, 2000. ISBN 8085931796.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

KOŤÁTKOVÁ, S. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0852-3.

KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. Vyd. 2. Praha: Grada, Pedagogika (Grada), 2014. ISBN 978-80-247-4435-3.

KROPÁČKOVÁ, J., ed. *Dítě předškolního věku dříve a dnes: Dítě předškolního věku dnes a dříve*. V Praze: Pedagogická fakulta UK, 2008. ISBN 978-80-7290-377-1.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Vyd. 2. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd. 3. Praha: Sociologické nakladatelství. Studijní texty, 2003. ISBN 80-86429-19-9

OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2004. ISBN 80-7083-786-1.

OTEVŘELOVÁ, H. *Školní zralost a připravenost*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1092-4.

PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: Teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

PEKAŘOVÁ, L. *Jak žít a nezbláznit se: [psychologie dítěte od předškolního věku do dospělosti]*. Olomouc: Poznání, 2006. ISBN 80-86606-49-X.

PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.

PRŮCHA, J., MAREŠ J., WALTEROVÁ E. *Pedagogický slovník*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

PRŮCHA, J., KOŤÁTKOVÁ S. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

SPOUSTA, V. *Teoretické základy výchovy ve volném čase: Úvod do studia pedagogiky volného času*. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1994. ISBN 80-210-1007-X.

SUCHÁNKOVÁ, E. *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0698-9.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. Vyd. 2. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2141-4.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

Periodika

KRAMULOVÁ, D. Stokrát nic umožilo osla, aneb, Přetížené děti. *Informatorium: časopis pro výchovu dětí od 3-8 let v mateřských školách a školních družinách*, 2013. s. 16-17. ISSN 1210-7506.

TĚTHALOVÁ, Marie. 2010. Nejlepší investicí do dětí je čas, který jim věnujeme. *Informatorium: časopis pro výchovu a vzdělávání dětí od 3 do 8 let v mateřských školách a družinách*, 2010.: s. 8 – 11. ISSN 1210-7506.

Zákony

ČESKO. Sbírka zákonů č. 74 ze dne 9. února 2005 o zájmovém vzdělávání. In: Sbírka zákonů České republiky. 2005, Částka 20. ISSN 1211-1244.

ČESKO, Sbírka zákonů č. 71 ze dne 9. února 2005 o základním uměleckém vzdělávání. In Sbírka zákonů České republiky. 2005, částka 20. ISSN 1211-1244.

Internetové zdroje

DDM – Praha 10. O nás. *Dumum.cz* [online]. ©2020 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: <http://www.dumum.cz/>

Jsou dnešní děti přetížené? - Šance Dětem. *Informační portál - Šance Dětem* [online]. © 2020 Nadace Sirius [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/jsou-dnesni-deti-pretizene-91.html>

Kolik času svých rodičů potřebují současné děti? - Šance Dětem. *Informační portál - Šance Dětem* [online]. © 2020 Nadace Sirius [cit. 2020-03-05]. Dostupné

z: <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/kolik-casu-svych-rodicu-potrebuji-soucasne-deti-103.html>

Kroužky. *Kroužky* [online]. © 2019 [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: <https://www.krouzky.cz/nove-o-nas>

Mediasearch [Česká republika]. *Volnému času českých dětí vládnou televize, počítač a zájmové kroužky* [online]. Copyright ©2020 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z <https://www.nielsen-admosphere.cz/file/231/tz-volnemu-casu-ceskych-deti-vladnou-televize-pocitac-a-zajmove-krouzky.pdf>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, ODBOR PRO MLÁDEŽ. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže: A co má dítě dělat, když nemá co dělat?* [online]. Copyright ©2020 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/7327_1_1/download/

Skaut. *Úvod* | skaut.cz [online]. Copyright © 2020 [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <https://www.skaut.cz/>

T.J. Sokol Praha Vršovice. *T.J. Sokol Praha Vršovice* [online]. © 2020. [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: <https://www.sokolprahavrsovice.cz/>

Rejstřík škol. *IIS Windows Server* [online]. © 2020 [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <https://rejstriky.msmt.cz/rejskol/>

Základní informace. *Pražská organizace Pionýra* [online]. Copyright © 2020 [cit. 2020-03-06]. Dostupné z: <https://praha.pionyr.cz/o-nas>

Přílohy

Příloha A – Dotazník

Vážený rodiče,

jmenuji se Eliška Vernerová a jsem studentkou třetího ročníku Univerzity Hradce Králové oboru Sociální pedagogika. Chtěla bych Vás poprosit o vyplnění krátkého dotazníku k mé bakalářské práci *Způsoby trávení volného času předškolních dětí v Praze 10*. Dotazník je zcela anonymní a informace budou použity pouze ke zpracování této práce.

Děkuji mnohokrát za Váš čas.

1) Kolik je Vašemu dítěti let?

- 3–4
- 5-6
- 7

2) Jakým způsobem trávíte nejčastěji volný čas s dítětem?

- Jako jeho aktivní spoluhráč / partner při aktivitách
- Jako pozorovatel jeho aktivit
- Nijak se neúčastním jeho aktivit
- Neumím posoudit

3) Jakými činnostmi trávíte nejčastěji volný čas s dítětem? (vyberte maximálně 3 odpovědi)

- Na hřišti
- Společné sportovní aktivity
- Tvoření
- Sledování televize
- Hry na telefonu/ tabletu
- Společenské hry
- Četba
- Jiné

4) Myslíte si, že okolí Vašeho bydliště je vhodné a podnětné na trávení volného času s dětmi?

- Ano

Ne

Pokud ne, co podle Vás chybí.....

5) Kolik hodin denně trávíte se svým dítětem volnočasovými aktivitami během pracovního týdne?

0-1

2-3

4-5

6-7

Více

6) Navštěvuje Vaše dítě zájmové kroužky?

Ano

Ne (Přejděte rovnou na otázku č. 9)

7) Jak často navštěvuje Vaše dítě zájmové kroužky?

1–2 týdně

3–4 týdně

5 a více týdně

8) Jakého typu navštěvuje Vaše dítě zájmový kroužek?

Sportovní

Výtvarný/ rukodělný

Hudební

Přírodovědný

Jazykový

Technický

Dramatický

Jiný

9) Co považujete za největší přínos zájmových kroužků pro děti předškolního věku? (vyberte maximálně 2 odpovědi):

Dítě přichází do kontaktu s vrstevníky

Dítě se zdokonaluje v jedné určité oblasti

Dítě se učí vydržet u jednoho zájmu

Individuální přístup „vedoucího“ (či učitele) k dítěti (rozvoj nadaných dětí, či podprůměrných)

- Zájmové kroužky nemají žádný důležitý přínos pro děti předškolního věku
- Jiné

10) Jak byste ohodnotil/a nabídku kroužků v Praze 10?

- Velmi dobrá
- Dobrá
- Neuspokojivá
- Nedokážu posoudit

11) Kolik hodin zbývá Vašemu dítěti volného času během dne po odečtení doby strávené v MŠ a spánku?

- 0–1
- 2–3
- 3–4
- 5 a více

12) Jakým činností se věnuje Vaše dítě nejraději ve svém volném čase? (vyberte maximálně 3 odpovědi)

- volná hra
- tablet/ telefon
- televize
- tvoření
- hudba
- deskové hry
- četba
- sport
- pobyt venku
- jiné